

Karin Sophia fra Hadsel

Av Torbjørn Greipsland

På båtreisen fra Bergen til Quebec i Canada i 1861 hadde dekksgutt Ole C. Branstad hatt et godt øye til Karin Sophia Anderson. Han 22 år, hun bare ti år gammel. Ni år senere hadde han overlevd et langt og grusomt fangeopphold under den amerikanske borgerkrigen, og var sterkt redusert helsemessig. Likevel fikk han ja da han fridde.

Karin Sophia var datter til Andreas Anderson Ognstad og kona Anne Marthe Eliasdatter i Hadsel. Hun var født 23. mars 1851, og døpt 4. mai i Hadsel kirke. I 1861 emigrerte familien, to voksne og syv barn.

Både Ole og familien Ognstad slo seg ned i Wisconsin. Men før de ble gift, hadde mannen Sophia (det var navnet hun brukte) sa ja til, overlevd det utrolige.

Ole var født 18. mai 1839 i Moss. Allerede som elleveåring skal han ha bestemt seg for å bli sjømann, slik så mange andre mossinger ble. Trolig reiste han kort tid etter til sjøs.

I livsfare

På en tur i Stillehavet hadde flere sjøfolk gått i land på en øy der det var kannibaler, mot kapteinens råd. Kannibalene angrep, og Ole måtte i all hast flykte, men kom seg ombord uskadd.

I 1860 forliste skipet han var ombord i, utenfor Labrador. Han overlevde.

På en tur mellom Grønland og Nova Scotia ble Ole bedt om å klatre opp i en mast for å reparere noe. Plutselig ble han blåst over bord. Tross fryktelige bølger ble han reddet.

I 1861 begynte den amerikanske borgerkrigen. Ole følte det som en plikt å melde seg til soldattjeneste. Lønn og bonus kunne bety mye for en som skulle etablere seg i USA. Han mønstret inn for tre år i det kjente norske regimentet 15. Wisconsin.

I det grufulle slaget ved Chickamauga i september 1863, der oberst Heg ble drept, ble Ole Branstad tatt til fange. Det førte til nitten måneders fangeopphold, lengst i dødsleiren Andersonville i Georgia. Han overlevde grusomhetene, selv om vanlig levetid i Andersonville var tre måneder. Men han hadde fått skjorbuk, omtrent mistet hørselen, fått diaré og kronisk revmatisme.

Unngikk døden

Etter at krigen var over i 1865, skulle Ole og andre soldater fraktes nordover. Flere hundre skulle reise med dampbåten Sultana. Ole hadde billett, men en soldat som ikke hadde fått billett, ville absolutt bytte til seg Oles billett slik at han kunne komme fort hjem. Ole sa ja.

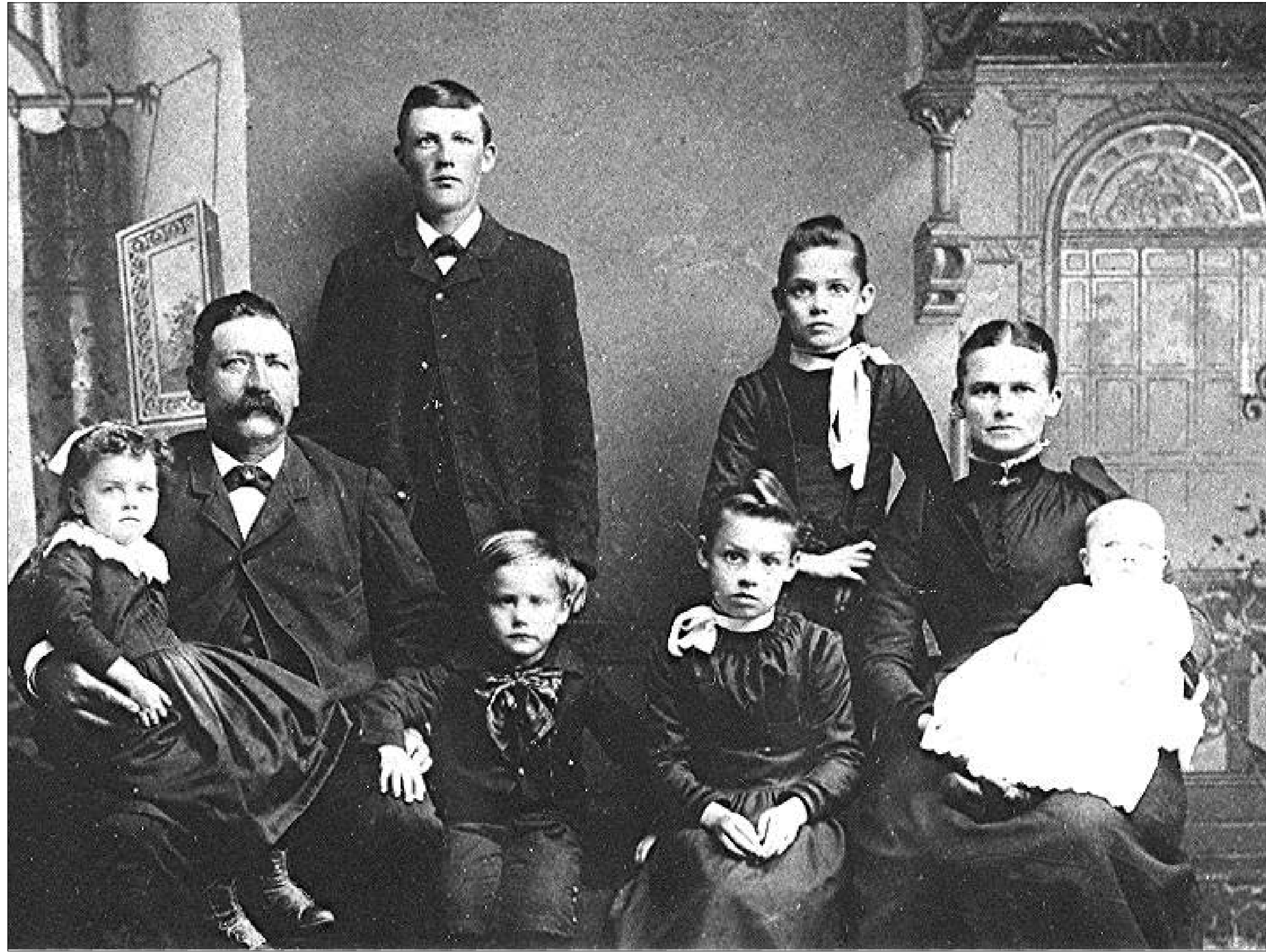
Kort etter avreise eksploderte tre av dampkjelene. Utmattede soldater ble kastet på sjøen. Flere hundre døde. Ole hadde igjen unngått døden.

Han meldte seg til tjeneste på ett av skipene som gikk i fart på innsjøene i Nordstatene. Men han var for svak til å klare jobben. Han ville i stedet prøve å bli farmer. Han hadde oppsparte penger fra krigen og fått en bonus for soldattjenesten. Han valgte det norske stromket Grantsburg i Wisconsin.

Ble farmer

Ole kjøpte en farm på 120 acres, noe som tilsvarer 480 dekar. Men han måtte leie hjelp til de tyngste oppgavene selv om han hadde vært på sykehus og fått behandling. I tillegg var farmerne gode til å hjelpe hverandre.

Høsten 1868 besøkte Ole familien Anderson, som brukte Skampfer som mellomnavn for å skille seg fra andre med navnet Anderson. Ole hadde ikke glemt Sophia, og faren hennes hadde sagt til Ole han måtte gjerne ta kontakt. Det gjorde han, de bodde ikke så langt unna. Familien Andersen hadde gjort det bra, de eide flere eiendommer og hus, og Andreas Ander-

FAMILIEN: Et bilde av familien Branstad tatt 5. juni 1891. Stående Newton og Lillie, sittende ser vi Ole holde Edna og William, videre Stella, mens Sophia holder Benjamin.

son var aktiv i lokalpolitikken.

Ole og Sophia giftet seg 3. mars 1870. Ekteparet fikk ti barn, men bare seks av dem levde til de ble voksne. Å miste fire barn i ung alder, var ganske ille for foreldrene. Men det samme hendte med andre av de norske innbyggerne.

I noen år klarte Ole å ha jobb om sommeren på skutene som seilte på innsjøene og tjente på det. Om vinteren klarte han lett skogsarbeid.

Stort ansvar på Sophia

Men Oles dårlige helse førte naturlig nok til at Sophia måtte ta tunge tak, og etter hvert også barna. Som det heter i et hefte om familien Branstad skrevet av Susan Segelstrom, ble det Sophia som måtte ordne

med farmen når Ole var borte. Det listes opp oppgaver som melking, gi dyra mat, kjerne smør, koke, hermetisere, bake, sy klær og mye annet. Grovbrød og flatbrød ble spist til alle tre hovedmåltidene. Sophia hadde en stor kjøkkenhage. Familien var heldig som hadde fiskevann og villmark med fugler og dyr som gav billig mat. Ellers forteller Susan Segelstrom at Sophia hadde som skikk at barna skulle stå ved bordet når de spiste.

Disiplin og mildhet

Hun la vekt på disiplin og fikk denne karakteristiken: «Sophia var en kvinne med en sterk karakter og en mild holdning. Hun var klok og så bare det gode i folk. Baksnakking kunne hun ikke tolerere».

I innhøstingen kom naboer for å hjelpe hverandre. Da var det store måltider som skulle lages i stand.

Aktiv i kirken

Det står også i heftet at Sophia var et trofast medlem av den lokale metodistkirken. Hun fungerte også som jordmor og tok imot masse barn i området.

Grantsburg ble et samfunn i vekst. Innbyggerne startet en fabrikk for å få stivelse fra potetene. Også et meieri ble bygd på en tomt som Ole Branstad solgte.

Som nevnt måtte han leie arbeidshjelp. Men han kunne ta igjen når farer truet. En gang trodde han at en svart ku var på vei mot kornbingen. Da ba han åtte år gamle Newton om jage den bort. Han kröp

rundt et hushjørne og ropte "Wuuuu!" Men da reiste dyret seg på bakbeina, oppdaget at det var ingen ku, men en stor, sort bjørn. Ole fikk tak i en høygaffel og gikk med den bort mot bjørnen og stakk den i magen. Newton sprang til naboen, som fant fram børsa og drepte den med et skudd. Det ble avisoppslag av det. 47 år senere ble det et annet oppslag, da han hadde nærkamp med en okse, som heldigvis ikke hadde horn.

En elsket mor

Farmen ble i bedre og bedre stand. Nye hus ble bygd. Familien vokste med barn, barnebarn og oldebarn. Ole fikk i 1885 en etterbetaling for krigspensjon på

ELSKET: Sophia Anderson fra Hadsel - en elsket mor og en respektert borger. Alle foto av Branstad-familien fra Susan Segelstroms hefte om familien.

FANGELEIR: Dette bildet fra 1864 viser hvor ille fangene hadde det. En av fangene var Ole Branstad. Foto: Andrew Riddle

AKTIVITET: Det var stor trafikk når farmerne kom med melk til meieriet.

425 dollar, en betydelig sum. Han fikk også en god stilling i fylket som kasserer, et tegn på hans solide posisjon i lokalsamfunnet. Det gjorde også familiens økonomi bedre. I 1884 kom jernbanen til Grantsburg, noe som betydde mye. Postkontoret som åpnet i byen i 1898, fikk navnet Branstad.

Et annet utviklingstrekk var ønsket om en metodistkirke som brukte engelsk som språk. En slik kirke ble bygd like før århundreskiftet. Et tegn på at innflytterne var blitt mer amerikanske.

Ole døde i 1906, 67 år gammel mens Sophia levde til 1929, da var hun 78 år gammel. «En elsket mor, en trofast hustru og medhjelp for Ole, respektert medlem i kirken og i samfunnet», var gått bort.

redaksjonen@vesteraalensavis.no